

ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ Α΄ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΥ

Α΄ Σκηνή, 437-494: Άφιξη Μενέλαου στην Αίγυπτο και αυτοσύσταση – μονόλογος Μενέλαου.

- **Στοιχεία όψης – σκηνογραφικοί και σκηνοθετικοί δείκτες:**

1. Η ορχήστρα είναι άδεια. Η Ελένη με τον Χορό έχουν μπει στο παλάτι για να πάρουν πληροφορίες από τη μάντισσα Θεονόη για την τύχη του Μενέλαου.
2. Το σκηνικό παραμένει ίδιο : Το παλάτι του Πρωτέα και ο τάφος του.
3. Από τη δεξιά πάροδο (λιμάνι) μπαίνει ένας ρακένδυτος άντρας , ντυμένος με πανί πλοίου κατά ομολογία του, ο Μενέλαος . Αφού δεν υπάρχει άλλος υποκριτής πρέπει να αυτοσυστηθεί στο κοινό.

- **Η αυτοσύσταση του ήρωα-Γιατί λειτουργεί ο μονόλογος ως δεύτερος πρόλογος;**

Ο Μενέλαος αναφέρει:

α. Την καταγωγή του: παππούς του ο Πέλοπας, πατέρας του ο Ατρέας , αδερφός του ο Αγαμέμνωνας.

β. Στοιχεία του παρελθόντος : Σπουδαίος ήρωας, κατέλυσε την Τροία, δημοφιλής και φιλελεύθερος βασιλιάς.

γ. Στοιχεία του παρόντος: ναυαγός μαζί με τους συντρόφους του και την Ελένη , αναζητά βοήθεια για τους συντρόφους του. Εδώ υπάρχει ομοιότητα με τον ομηρικό Οδυσσέα που επίσης φρόντιζε τους συντρόφους του. Έτσι, ο μονόλογος διαδραματίζει σπουδαίο ρόλο, καθώς:

1. Αποδεικνύει ψευδή τη φήμη για το θάνατο του Μενέλαου και προωθεί τη δράση.
2. Ο θεατής πληροφορείται για το παρελθόν και το παρόν του Μενέλαου.
3. Βοηθά στην εξέλιξη του δράματος , προετοιμάζει την αναγνώριση των δύο συζύγων
4. Αποκαλύπτεται η ύπαρξη του «ειδώλου» που φέρει μαζί του ο Μενέλαος.

- **Τραγική ειρωνεία**

1. Ο Μενέλαος θεωρεί ότι έχει μαζί του, στη σπηλιά , φυλαγόμενη από τους συντρόφους του , την Ελένη. Εμείς γνωρίζουμε ότι πρόκειται για το «είδωλο», το «φαίνεσθαι».
2. Θεωρεί ότι ερχόμενος στο παλάτι θα λάβει βοήθεια ενώ στην πραγματικότητα θα διωχθεί και , αν αποκαλυφθεί η ταυτότητά του, κινδυνεύει και να θανατωθεί.

- **Τραγικότητα Μενέλαου**

1. Η τύχη του άλλαξε δραματικά : Υπήρξε βασιλιάς της Σπάρτης , ευτυχισμένος με την οικογένειά του, νικητής πολέμου και τώρα βρίσκεται ρακένδυτος, επαίτης μακριά από την πατρίδα του.
2. Κατέλαβε την Τροία στο παρελθόν και τώρα δεν έχει ούτε σπίτι ούτε πατρίδα.
3. Πολέμησε για την Ελένη και κέρδισε ένα είδωλο, μια σκιά , ένα ψέμα.
4. Υποφέρει χωρίς να φταίει.

- **Διάνοια – Ιδέες , αντιλήψεις Ευριπίδη**

Αντιπολεμικό μήνυμα : Κανείς δεν βγαίνει κερδισμένος από ένα πόλεμο. Ακόμη και οι νικητές είναι χαμένοι. Ο Μενέλαος κυρίευσε την Τροία αλλά παρουσιάζεται ρακένδυτος ζητιάνος.

Αντίθεση φαίνεσθαι – είναι : α. Η Ελένη «είδωλο» στην σπηλιά η Ελένη «είναι» στο παλάτι.
β. Ο βασιλιάς – ηγέτης – νικητής Τροίας ρακένδυτος ζητιάνος.

- **Χαρακτηρισμός – Ήθος Μενέλαου**

1. Στη σκηνή αυτή προβάλλεται ο Μενέλαος που γνωρίζαμε, του παρελθόντος, και ο Μενέλαος του παρόντος, αυτός που βλέπουμε μπροστά μας στη σκηνή. Πρόκειται για το ίδιο άτομο στο οποίο όμως θα αποδώσουμε διαφορετικούς χαρακτηρισμούς:
2. Ο Μενέλαος του παρελθόντος : Γενναίος, πορθητής της Τροίας, φιλόστοργος βασιλιάς, υπερήφανος και αξιοπρεπής. Όλα αυτά τα στοιχεία μπορούν να μας οδηγήσουν στο συμπέρασμα ότι ήταν ένας ευτυχισμένος άνθρωπος.
3. Ο Μενέλαος του παρόντος: Εξαθλιωμένος, ρακένδυτος, ζητιάνος , απογοητευμένος από τη ζωή του, επιθυμεί τον θάνατο. Παρόλα αυτά παρουσιάζεται και επηρμένος (=φαντασμένος) αφού καυχιέται για την άλωση της Τροίας .

- **Οι ήρωες του Ευριπίδη**

Ο Ευριπίδης παρουσιάζει τους ήρωές του να έχουν μια ιδιόμορφη τραγικότητα. Παρουσιάζουν μια αντιηρωική στάση και έρχονται σε πλήρη αντίθεση με την παρουσία τους στο παρελθόν. Έχουν τα χαρακτηριστικά των απλών , καθημερινών ανθρώπων , τις αδυναμίες και τα ελαττώματά τους. Φανερό και σε αυτό το σημείο η επίδραση που του έχουν ασκήσει οι σοφιστές της εποχής τους αφού ακόμη και οι ήρωες τίθενται υπό αμφισβήτηση. Στοιχεία Ευριπίδειου ήρωα που εντοπίζουμε στο Μενέλαο:

α. Δεν έχει καμία σχέση με τον Μενέλαο ήρωα-βασιλιά του παρελθόντος αφού παρουσιάζεται ρακένδυτος και όχι με τη λαμπερή πανοπλία του ή τα βασιλικά του ενδύματα.

β. Ζητιανεύει για βοήθεια προκειμένου να καταφέρει και αυτός και οι σύντροφοί του να επιβιώσουν.

γ. Τον διώχνουν απ' το παλάτι σαν να είναι ένας τιποτένιος ενώ πριν έκαναν υποκλίσεις όταν περνούσε.